HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וישנו לאחר מיתה וישנו בצבור כביחיד תאמר בשינוי בעלים דאין פסולו בגופו ואינו בארבע עבודות ואינו לאחר מיתה ואינו בצבור כביחיד ואף על גב דתרתי לאו דוקא תרתי מיהא דוקא דמאי שנא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו דפסולו מחשבה בעלמא היא שינוי קודש נמי פסולו מחשבה בעלמא היא ותו הא דאמר שינוי בעלים אינו לאחר מיתה ולרב פנחס ברי' דרב אמי דאמר יש [א]שינוי [ב]בעלים לאחר מיתה מאי איכא למימר תרתי מיהת דוקא נינהו אלא אמר רבא [א]פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול: **מתני'** [ג][ב]שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו [ד]לערלים ולטמאים פסול לאוכליו ושלא לאוכליו למנויו ושלא למנויו למולים ולערלים לטמאים ולטהורים כשר [ה][ג]שחטו קודם חצות פסול משום שנא' [1]בין הערבים שחטו קודם לתמיד כשר ובלבד שיהא אחר ממרס בדמו עד שיזרק התמיד ואם נזרק כשר: **גמ'** ת"ר [ו]כיצד שלא לאוכליו לשום חולה או לשום זקן כיצד שלא למנויו נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת מנהני מילי [ז]דת"ר [ד][2]במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר ת"ל במכסת תכוסו הכתוב [ח]שנה עליו לעכב ר' אומר לשון סורסי הוא כאדם שאומר לחבירו כום לי טלה זה אשכחן שלא למנויו שלא לאוכליו מנא לן [ה]אמר קרא [2]איש לפי אכלו תכוסו איתקש אוכלין למנויין

שחטו

וישנו לאחר מיתה. מת בנו מביא קרבן אביו ואם שחטו שלא לשמו לא עלה לשם חובה ואחריות הקרבן מוטל על נכסי המת וצריך להביא אחר וישנו בקרבן צבור כקרבן יחיד: **אבל בשינוי בעלים.** מחשב בדבר אחר הוא ואינו בארבע עבודות. בשאר זבחים דלאו פסח דלאו עיקרן לאכילה אתי אלא לכפרה לא שייך שינוי בעלים אלא בזריקה שאין לו בקרבן אלא כפרתו וכפרה ליתא אלא בזריקה וכי מרבינן שאר עבודות לפוסלה בשינוי בעלים בפ"ק דזבחים[ט] לא מרבינן אלא שוחט להתכפר אחר בזריקת דמו או מוליך או מקבל לזרוק לשם אחר או זרק ממנו לשם אחר אבל שוחט לשם אחר שתהא השחיטה לבדה לשם אחרים אבל בשעת שחיטה אין דעתו על הזריקה אלא לבעליו כשר והכי אמרי' התם[י] אמר רב אשי ק"ו ומה אם במקום שאמר הריני שוחט לשם פלוני דכשר שחטו לזרוק לשם פלוני פסול מקום שאם אמר כו' ש"מ מיהא דאין מחשבת שינוי בעלים בשאר עבודות אא"כ מחשבין באחת מהן על מנת לזרוק אבל בשינוי קודש שחט שלא לשמו פסול דכתיב[כ] זבח שלמים זביחה לשם שלמים וכן בחטאת[ל] ושחט אותה לחטאת וכן בפסח[מ] זבח פסח הוא. ומיהו ולאי פסח שעיקרו לבעליו ליאכל בא שחטו שלא לשם בעליו להאכילו למנויין אחרים פסול כדקתני מתני' [לקמן] שחטו שלא למנויו פסול וע"כ בחישב על השחיטה לחודא קאמר לא על מנת לזרוק מדאיפלגו בה אמוראי בגמרא [ע"ב] שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים מכלל דשחטו לערלים דמתניתין במחשב על השחיטה קאמר ושלא למנויו דומיא דלערלים דהא גבי הדדי קתני להו: **ואינו לאחר מיתה.** דאין שם בעליו עליו מאחר שמת ואם שינה שמו כשר: **ואינו בצבור.** דלשם מי ישנה אותו שלא יהא בעליו אם לשם נכרים לא מיפסיל כדאמרי' התם[ס] ולקמן בשמעתין [סב.] דאין שינוי בעלים פוסל אא"כ שינהו למחויב כפרה כמותו דיליף מלכפר עליו[ע] עליו ולא על חבירו אלמא שינוי בעלים פסול בחבירו דומיא דידיה ומחויב כפרה כמותו ואי לא לא פסיל: **ואע"ג דתרתי.** מהנך פירכי: **לאו דווקא.** כלומר לאו פירכי נינהו תרתי מיהא דווקא ומפרש ואזיל הי תרתי לאו דווקא: פסול מחשבה לא מיקרי פסול הגוף: **ולרב פנחס.** בפ"ק דזבחים אמרה: **יש בעלים לאחר מיתה.** ואם שחטו לשם בעלים אחרים צריך היורש להביא אחר: **כמי שאין לו בעלים.** כמי ששחטו בזמנו שלא לשם בעלים. ואי שמעתי' שינוי בעלים אינו בזריקה כדאמרי' [ס.] אין מחשבת אוכלים בזריקה ואי אפשר לומר כן דמחשבת שלא לאוכליו מנויין עליו הן ובשחיטה הוא דגלי רחמנא ולא בשאר עבודות אבל מחשבת שלא למנויו דהיינו שינוי בעלים עיקרה בזריקה הוא כדיליף לקמן[ע] בשמעתין בזריקה וכפר עליו ולא על חבירו: **מתני' לאוכליו ושלא לאוכליו כשר.** דמקצת אוכלין לא פסלי ולקמן [סב:] מפרש טעמא: **ממרס בדמו.** שלא יקרוש כדי שיהא ראוי לזריקה: **ואם נזרק.** קודם לתמיד כשר דאע"ג דאמרן (לעיל ד' נט.) יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים וגו' לא מיפסיל בהכי: **גמ' מכסת.** לשון מנויין כמו את מכסת הערכך (ויקרא כז): **סורסי.** ארמי. חכמי האומות קורין לו לינג"א שוריי"א: **כוס.** שחוט. למימרא דבשעת שחיטה צריך להתכוין למנויו: **לפי אכלו.** הראוי לאכול פרט לחולה ולזקן ולערל ואפילו הן מנויין:

שחטו

וישנו לאחר מיתה. ושינוי בעלים אינו לאחר מיתה שמא משום דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו ומת לאו בר כפרה גמורה הוא אלא שנתחייב להביאו והך דשמעתין אתיא להדיא כמ"ד שיעבודא דאוריי' וכרב אסי אמר רב [פ]בפ"ק דקדושין (ד' יג:) למוקי הא דתנן האשה שמתה יביאו יורשין עולתה אע"פ שלא הפרישתה מחיים [א] אבל לרב יהוד' אמר שמואל דאמר והוא שהפרישתה מחיים אבל לא הפרישתה לא משום דשיעבודא לאו דאורייתא לכאורה אינו נפקותא בין שינוי קודש לשינוי בעלים דלאחר מיתה כיון דבשינוי קודש [נמי] אין היורש חייב להפריש אחר תחתיו ומיהו י"ל דנ"מ אם הפרישו בעלים שתי עולות לאחריות שאם תפסל האחת יביא השניה ואם לאו תהא השניה חולין אי נמי שינוי קודש אסור לשנות אחר מיתה דאמר בריש זבחים (ד' ג:) ונדבה מי שרי לשנויי בה אבל שינוי בעלים ליכא אפי' איסור כיון דאינו לאחר מיתה:

נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול. תימה לר"י ל"ל למימר נעשה כיון דתרתי דוקא לימא דפסול משום דאין כאן עקירה ואי לא חייש להני פירכי וסבר דדמי לשינוי קודש הואיל ופוסלו בזמנו וחשיב עקיר' א"כ אמאי הוי כמי שאין לו בעלים בזמנו הלא בשינוי קודש לא חשבי' משנה כבזמנו לפסול ואור"י דהכי פי' אפי' ליתנהו להנהו פירכי מ"מ לא הוי עקירה דנעשה כפסח בזמנו שמתו בעליו דאמר בסוף אלו דברים (ד' עג:) דבעי עקירה וכששחטו סתם פסול אע"פ שהוא כמפרש שלא לשם בעליו שהרי מתו ה"נ שלא בזמנו שינוי בעלי' לא חשיב עקירה וכן מוכיח הלשון דקאמר שאין לו בעלים ולא קאמר כמי ששחטו בשינוי בעלים: **רבי אומר** לשון סורסי הוא זה. אור"י דרבי לא פליג את"ק ומודה דאיכא עיכובא באוכליו ומנויו ואינו אלא מפרש דבריו דלא פסלי אוכליו ומנויו אלא בשחיטה וכן משמע בכילד צולין (ד' עח:) דמסיק רב דאמר אכילה לא מעכבי כרבי נתן ולא קאמר כר' והיינו משום דלפרושי אתא כדפי': **לאוכליו** מנא לן. אור"י דערלים וטמאים כולהו נפקי מהאי קרא דאיש לפי אכלו דכיון דלא מצו אכלי ליה חשיבי כולהו שלא לאוכליו וכן משמע בפ"ב דזבחים (ד' כג:) דקאמר קסברי זקני דרום טמא משלח קרבנותיו פי' פסח והתניא במכסת נפשות מכאן שאין הפסח נשחט אלא למנויו ואיתקש אוכליו למנויו משמע בהדיא דטמא נפקא לן מאיש לפי אכלו: **ואיתקש** אוכליו למנויו. תימה לר"י א"כ מה מנויו פסלי בד' עבודות דהיינו שינוי בעלים אף אוכליו יפסלו בד' עבודות ובשאר קרבנות נמי יפסלו במנויו וי"ל דשלא למנויו אין זה שינוי בעלים דשינוי בעלים לא פסיל אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל ומוליך על מנת לזרוק לשם אחרים או זורק לשם אחרים אבל שוחט ומקבל ומוליך לשם אחרים כשר דמוכפר עליו נפקא לן [ב] ושלא למנויו היינו שוחט שלא למנויו ולא פסיל אלא בשחיטה דווקא כדכתיב תכוסו ודווקא בפסח ולא בשאר קרבנות וא"ת ונימא הואיל וגלי שלא לאוכליו בשחיטה ה"ה בשאר עבודות כדאי' בפ"ק דזבחים (ד' ז:) פסח שלא לשמו מזבח פסח שאר עבודות מנא לן הואיל וגלי גלי ואור"י דלא דמי כיון דגלי בכל הקרבנות דלא עלו לבעלים לשם חובה וגבי פסח אשכחן פסול בחד מינייהו אין לנו לחלק [ג]: [ו]**שחטו** למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים. אם שחטו למנויו על מנת שיתכפרו בו שאינם מנויו הא פשיטא דפסול לכ"ע דהיינו שינוי בעלים דפסול בפסח ובחטאת ומיהו נראה לר"י דה"נ פליגי בשחט לאוכליו על מנת שיתכפרו שאינם אוכלין כגון חולה וזקן דפסל ביה רב חסדא כמו בערלים אע"ג דקראי דמייתי בערל כתיבי דמחד קרא דלפי אכלו נפקי וילפי מהדדי לכל מילי דהא לאוכליו ושלא לאוכליו דכשר היינו משום דילפי' מלמולים ולערלים ודווקא בשחט למולים ע"מ שיתכפרו ערלים פסל רב חסדא אבל נזרק לשם ערלים אפי' רב חסדא מודה דכשר דאין מחשבת אוכלין בזריקה דהא בכ"מ פשוט זה למסדר הש"ס בכולה שמעתי' ובריש זבחים (ד' ד.) דקאמר אשכחן זביחה שאר עבודות מנלן וכי תימא נילף מזביחה מה לזביחה שכן פסולה שלא לשם אוכלין בפסח משמע דליכא מאן דפליג דאין מחשבת אוכלין בזריקה ועוד דרב אשי מסיק דרבה לא פליג בהא אדרב חסדא ובפ' כילד צולין (ד' עח.) דתניא שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו פסח עצמו כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו לא גרסינן לזרוק דמו אלא ונזרק דמו דלא תיקשי לרב חסדא וכן יש במקצת ספרים וריב"א פי' דדוקא נקט על מנת שיתכפרו שחישב להתכפר בו ערלים אבל אם לא חישב להתכפר אלא חישב לזרוק להאכיל הבשר לערלים אפי' רב חסדא מודה דכשר דלא שייך בזריקה מחשבת פסול דכפרה ובשחיטה דווקא אם חישב להאכיל שלא לאוכליו ולערלים פסול דשחיטה ודאי בעינן לשם בעלים הראויים לאוכלו כדכתיב איש לפי אכלו תכוסו והיינו דאין מחשבת אוכלין בזריקה:

רב

מסורת הש"ס

א) זבחים דף ד: ז: [ע"ש], ב) [בזבחים ז: איתא יש בעלים לאחר מיתה וכן ליין רש"י הכא ד"ה יש בעלים כו'], ג) [לעיל ס. וע"ש פרש"י ותוס'], ד) כל מקום שתמצא ערל בזה הענין הוא ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ועליו נאמר כל ערל לא יאכל בו, ה) זבחים דף לא., ו) [תוספתא פ"ד ה"ג], ז) לקמן דף עח: [ע"ש] זבחים כג. ע"ש, ח) [לקמן עח: יומא לט: נא: יבמות מ. שבועות יז. זבחים כג.: מנחות יט:], ט) [דף ד.], י) [זבחים י.], כ) [ויקרא ג], ל) [שם ד], מ) [שמות יב], נ) [זבחים ד:], ס) [ויקרא א], ע) [דף סב.], פ) שם כתוב רב אסי א"ר יוחנן וצריך לעיין אם הוא רבי אסי תלמיד דר' יוחנן או רב אסי תלמיד חבר לרב עי' רש"י שבת קמו: ד"ה רב כהנא ותוס' חולין יט. ד"ה אמר רב הונא, צ) [שייך לע"ב].

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: שמות יב ו
2. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל הַשֶּׂה: שמות יב ד

◆

לעזי רש"י

לינג"א שוריא"ה. שפה סורית.

◆

מוסף רש"י

שלא לאוכליו. לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית ואין בו מנויין אחרים אלא הן (לעיל ס.). **פסול.** דאיש לפי אכלו כתיב, הראוי לאכול (שם). **ושלא למנויו.** נימנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת (שם). **לערלים.** ישראל שמתו אחיו מחמת מילה והן פסולין מלאכול פסח דכתיב כל ערל לא יאכל בו (שם). **ולטמאים.** נמי אסורים בקדשים ובכרת הן על אכילתן (שם). **משום שנאמר בין הערבים.** וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בי"ד בין הערבים (זבחים ח: יא.). **איתקש אוכלין למנויין.** מה מנויין מעכבי אף אוכלין מעכבי, שאם שחטו לטמאים ולערלים ולחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית פסול, ואפילו הן מנויין, דהא לפי אכלו בהאי קרא כתיב גבי מנויין (זבחים כג.).

◆

מוסף תוספות

א. דלדידיה נפקא לן מיניה דאם שחטו שלא לשמו לאחר מיתת בעלים חייב היורש להביא אחר תחתיו דתו לא עלה לבעלים לשם חובה משא"כ אם שחטו שלא לשם בעליו. תוס' שאנץ. ב. עליו ולא על חבירו והיינו זריקה דחשיב כפרה. שם. ג. אבל הכא אית לן למימר דלא גלי אלא בזביחה ולא בשאר עבודות. שם.

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פט"ו מהלכות פסולי מוקדשין הלכה יא:
יט ב מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ה:
כ ג מיי' פ"א מהלכות ק"פ הלכה ד ופט"ו מהלכות פסולי מוקדשין הלכה יב:
כא ד מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה א:
כב ה שם הלכה ג:

◆

רבינו חננאל

ושינוי קודש עוד ישנו אפי' לאחר מיתת המקדיש, כגון שהיה עולה ושחטה לשם שלמים, לאפוקי שינוי בעלים דאינו נפסל אלא מחיים דכיון שמת פקעה רשותיה ודוכרניה מעליה. **וישנו בצבור כביחיד** כי שנוי קדש פוסל בקרבנות הצבור, שאם ישחוט העולה לשם חטאת או לשם אשם, כמו שפוסל בקרבן יחיד כך פוסל בקרבנות צבור. **ואע"ג** דפרכת שינוי קודש דפסולו בגופו ושינוי בעלים שאין פסולו בגופו, דהא פסח הוא לשם פסח נשחט ופסח דשינוי בעלים שאין מגופו הוא. לאו פירכא היא דתרווייהו פסול מחשבה נינהו ולא שנא. ומאי דפרכת נמי יש שינוי קודש לאחר מיתה ואין שינוי בעלים לאחר מיתה, הרי רב פנחס בריה דרב אמי אמר יש שינוי בעלים לאחר מיתה, כדגרסינן בתחלת שחיטת קדשים ואמר רבא עולה הבאה לאחר מיתה שחטה בשינוי קדש פסולה בשינוי בעלים כשרה, אין בעלים לאחר מיתה, ורב פנחס בר רב אמי אומר יש בעלים לאחר מיתה, אמר ליה רב אשי לרב פנחס דוקא קאמר מר יש בעלים לאחר מיתה והוה ליה כשינוי קדש ובעי איתויי אחריתי, או דלמא אמרינן מאי איכא גביה כמה עשה ומכפרא ליה, א"ל דוקא קא אמינא. וזו השמועה כלה מה לשנוי קדש שכן פסולו בגופו וישנו בארבע עבודות וישנו לאחר מיתה וישנו בצבור כביחיד כולו מפורש בפ"א בשחיטת קדשים פריך מיהא בתרתי לדברי הכל באחת, ולרבא דהוה מרא דשמעתא בתרתי מה לשנוי קודש שכן ישנו בארבע עבודות כדאמרן וישנו בצבור כביחיד לאפוקי צבור דלא משכחת ליה בשנוי בעלים דהא כל ישראל בעליו הן. **ופשטה** רבא פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשם פסח בשנוי בעלים נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול. תנן בתחלת שחיטת קדשים חוץ מן הפסח ומן החטאת פסח בזמנו שלא לשמו פסול שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה', דייקינן מינה דבעינן לשמו, ותנן נמי (הפסח) [הזבח] נפסל בארבעה כו' בשחיטה שנאמר המקריב את זבח השלמים כו', בקבלה שנאמר והקריבו זו קבלת הדם, בזריקה שנאמר הזורק את דם השלמים, בהולכה שנאמר והקריבו הולכה ואפקה רחמנא בלשון הקרבה. **מתני'** שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו כו'. **ת"ר כיצד שלא לאוכליו** שחטו לחולה ולזקן. **כיצד שלא למנויו** נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת, ופשטנא בעינן למנויו שנאמר במכסת נפשות תכוסו על השה. לאוכליו שנאמר איש לפי אכלו, ואיתקש אוכלין למנויין.